

MAGYAR KURIR

Bétsből, Pénteken, Julius' 31-dikén 1818.

Frantzia Ország.

A' Párisi újságlevelék tsak halkal és nagy vigyázással haladnak előfelé az özszeesküvés valóságos mivoltának kinyilatkoztatásában. Jobb is ily fontos dolgokban egy kevésbé késni inkább, mint tsak mendemondával fárosztani az Újságolvasókat. A' mit a' *Gazette-de-France* irt, 's a' mit a' *M. Kurir*' 55-dik lapján is olvasni lehetett, a' Párisi több újságok is mind kihirdették, mellyért hitelességet lehet annak tulajdonítani. Az ügy nevezett Polgármesterek' *Journalja*, ezen kevés szavakból álló jegyzést ragasztotta a' dologhoz: — A' Közönséges Prokurátor által elintéztetett előkikérdeztetések folytattatnak; már sok tanuk kérdőre vonattattak, 's a' mit az ezekhez intéztetett kérdésekről a' közönség beszéll, oly nagyon bünösnek és bolondnak látszik lenni az özszeesküvés' plánuma, mint a' milyen lehetetlennek lehet végrehajtását tartani, 's mint a' milyen borszasztó annak tsak meggondolása is. “

Ugyan az a' Párisi magános tudósító, kinek Julius' 4-dikén és 10-dikén költ leveleit, más újságlevelék után a' *M. Kurir*' 54-dik lapján is hasonlóképpen olvasni lehetett, ezeket közli ugyan onét Jul. 14-dikén: — “

„Az özszeesküvéssel vádoltatott személyek ellen indítottó pernek előkészületei, törvényes úton, 's egészszen a' közönséges törvénykezési módok (formálítások) szerént folytattatnak. Egy ügy-

nevezett Elintéző (*instructions*) Biró folytatja a' vádoltatott személyek' és tanuk' előrevaló kikérdezését. Generális Chappelain, 's a' véleegygyütt elfogattatott Romilly, Joannis, és Songi, minekutánna a' nevezett Kérdezősködő Biró, az első meghalgtatás után, ellenek azt a' parantsolatot, melvnel fogva be kellett zárattatniok, kiadta, mind négyen a' *La-Force* nevű fogházba zárattattak. Mondják, hogy a' Közönséges Prokurátor azolta, hogy a' kikérdeztetés foly, másokat is elfogatott, kik a' vádba belé keveredtek. Mondják továbbá, hogy General-Lajtnánt Canuelen kívül, még több fő tekintetben lévő emberek is el-lodúltak. A' dolog' valóságos körülállásainak kinyilatkozását azonban még tsak ezután kell várunk. Az Ultra-Royalisták fenn-hangon erőssítik, hogy legkissebb özszeesküvés se' forgott volna senkinek elméjében. Némelleyek közzülök tsakugyan megengednek annyit, hogy a' Ministereknek mások által lejendő feltseréltetődése plánumban lehetett, hanem hogy a' Király személyye ellen valami erőszak elkövetessék, azt senki meg se' gondolta. Mások ellenben, kik az Ultra-Royalistákhoz képpest Ultra-Liberálisoknak neveztetnek, sokkal nagyobb dolgokat erőssítenek: de meg lehet, hogy hibáznak. Kevés napok igasságot fognak tenni közöttök. Azt erőssítik az utolsók, hogy, ha az özszeesküvés végrehajthatott volna, három vagy négy Ministernek meg kellett volna halni. (Ezt ismét mások tsak

Decazesről, a' Politziai Ministerről erősítik).

Melly keveset tartson a' Király ezen mesterkedésektől, vagy melly bátorságosnak tartsa magát mind ezek mellett, megtettik abból, hogy azon két testörző Regementek között, mellyekfelől a' hirltetett, hogy az özszeesküdtek ezekben helyhez tették bizodalmokat, Julius' 1-ső napjától fogva az egygyik St. Cloudban a' Király' személye körül teszi a' héti szolgálatot, a' másik pedig onnét két óranyi távolságra Versaliában kvártélyozik.

Azt beszélük, hogy Ambray úr, a' fő Cancellarius, tsak valami történet által sajditotta-meg, hogy özszeesküvés legyen munkába vétetve, de a' történetet nem írják mi volt. Generális Canuel Julius' 2-dikán tünt-el szem elől, és még 18-dikban se' tünt volt elő. Hogy Soignit, kivel egy házban lakott, elfőgták, azonnal el-lodult hazul, pedig ötöt azután még egy hét múlva hívták-meg, hogy jelennyen - meg a' Kérdezősködő Biró előtt, 's hogy otthon nem találták, azért nyultak az irásaihoz. Mihelyest az özszeesküvés kitudódott, azonnal sok fő emberek, 's kivált a' régi armádának sok Marschaljai és egyéb Generálisai, névszerént Suchet és Davoust is a' Királyhoz mentek St. Cloudba, erántavaló küségek' bizonyítására 's szolgálatjok' ajánlására. — Julius' 17-dikén sok ollan embereket özszeesküvésről Páris' utzáin a' Politzia, kik ezen özszeesküvésről valami kinyomtatott előadást árultak az utzákon.

Nagy Britannia.

A' Loedoni újságokhoz mindenikhez egyegy Udvari - Circulare érkezett ezen napokban kihirdetés végett, melyben illy nem remélt megjegyzések tételnek: — Calaisban némelly tisztviselők goromba módon megbántották a' Hessen-

Homburgi Princz és Princzné eránt tartozó tiszteletet, midőn ezek Angliából a' Fr. partra kiszállottak. Hétfu napon délután értek oda egy Királyi tsajkán, 's minthogy éppen akkor a' tenger' befolyása (Ebbe) lévén, a' víz mélysége nagyon kitsi volt a' partok mellett, tehát tsak egy lapos hajón 4 órakor evezhettek a' révhez; 's a' hol a' mi szeretetreméltó Princzaszszonyunkat, Nagy Britannia' Királyának Leányát 's a' Régens Princznek testvér Hugát, Ersébetet, tsak annyi tisztelettel fogadták, hogy három jánketlis (rövid dolmányos) közkatona 's egy Altisztet küldöttek hozzájuk, kik még tsak prezentálni se' tudtak fegyvereikkel előttök, 's átaljában ezen fényes rangú Személyek eránt legkissebb figyelemmel sem viseltettek, holott Mihály Orosz Nagy Hertzegnek, mint minden oda megérkező Követeknek is szoktak, tettek ámágyüdurrogásokkal való köszöntést. A' Princz és Princzaszszony másnap' délig ott egy vendégfogadóban maradtak, 's még is semmi strázsát nem állítottak megtiszteltetéssekre az ajtójuk' elejébe. “

A' Clarenci Hertzeg' esketési pompáji Julius' 11-dikén Kewben a' Királyné jelenlétében mentek véghez a' Meinungeni Adelheid Princzaszszonnyal; hasonlóképpen a' Kenti Hertzegéji is akkor újittatták-meg ugyan ott az Anglikána Egyház' rendtartásai szerént.

Spanyol Amerika.

A' Chiliben, a' fő várostól Santiagotól három óra távolságra történt győzedelemről, néhány tudósításokat adtak ki a' Londoni újságlevelek, 's ezek közt maga a' Ministeri Kurir is, azzal a' külömbséggel, hogy ez némelly jegyzéseket ragasztott melléjek, mellyek által gyengíteni akarja az insurgensek' győzedelmének fontosságát. De ez akárhogy

légyen: a' tudósítások ekképpen következ-
nek: —

„O - H i g g i n h e z , a' Chili fő Or-
száglószéke' Direktorához, a' tsatázó me-
zőről, a' Maipó i térségen lévő fő ha-
di szállásról, Aprilis' 5 - dikén estvéli 6
órákor. Excellentiás Ur! Mi tökéllate-
sen győzedelmeskedtünk a' vakmerő bá-
tor Osorión és seregein. A' verekedés
délelőtti 10 órától fogva estvéli 6 - tig
tartott; és nagyítás nélkül elmondhat-
juk, hogy ez a' győzelem utolsó pe-
tsétet ütött Amerika' szabadságára. Kö-
vethetetlen vitézséggel 's megrettenthe-
tetlenséggel verekedtek seregeink és ve-
zéreink. Az ellenség egészszen semmi-
vé tétetett; minden Ártilleria és bagá-
zsia kezünkben van. Az elfogattattak' szá-
ma több mint 1500 köz emberekre 's 50
tisztokra telik, kik közt van Generális
O r d o n e z is a' Generálstábja' vezéré-
vel P r i m o - d e - R i v a r á v a l egygyütt.
Az el-lodultakat még üzik vitéz lovasa-
ink. Mi nem sokat veszítettünk: hanem
az egész történet' környülállásos leírásá-
ra ezen szempillantatban ki nem terjesz-
kedhetvén, most tsak azzal kell megér-
nem, hogy Excellentiádnak, 's személ-
lyében ezen Státus' minden lakosainak
a' mai győzelemhez szerentsét kíván-
nyak. —“

„*Don Jose de San Martin.*”

A' Déli Amériikai egygyesült Státu-
sok' fő Directorához, *Don Martin de*
Pueyredonhoz, a' tsatázó merőről, a'
Maipó i fő hadi szállásról, Apr. 5 - di-
kén estvéli 6 órákor. Excellentiás Ur!
Azon károkat, mellyeket az Amériikai se-
regek (kétségkívül a' Mártz. 15-dikén és
19-dikén) vallottak, a' Szabadság' elő-
postájivá levének. Excellentiád tudja azt,
hogy azon szempillantatnyi győzedelmet,
mellyet az éjjeli setétségben elszéledett
seregünknek részetskéjén L i r c a y mel-
lett nyert vala az ellenség, nem ennek

vitézségének, nem is a' miéink' bátorfa-
lanságának, hanem egyedül tsak a' vé-
letlen meglepettetésnek lehetett tulajdo-
nitani. Hazaoltalmazóink betsülete és áll-
hatatossága azonközben már most tökéll-
letes győzedelmi ditsősséget nyertek. Az
ellenség, azon kevély bizodalom által
vezéreltetvén, melly az ő nevetséges ma-
ganagyzásának tulajdona, azt a' vakme-
rő bátorságot követte - el, hogy éppen
S a n t i a g o mellé előnyomult, a' hova
seregeink magokat vissza vonták vala.
Ez előtt három napokkal a' Maipón
által jöven, félelmes mozdulásai által
kimútatta, hogy a' Mártzius' 19-dikén
történt scénáknak az éjjeli setétség' se-
gedelmével való megújítására ismét al-
kalmatosságot keres: de a' mi vitéze-
ink, kik az ellenség' czélzása felől jól
tudósittatva valának, ezt el nem várván,
's ámbár az ellenség magát egy halmon
állásba helyhezette a' miéink által való
megtámogatásra készen állott is, ötet
ezek bajonétjaikkal megtámodták, 's tökéll-
letes megfutamodásra kényszerítették. Töb-
ben mint 1500-zan estek fogságra, ártil-
leriájokkal egyetemben. A' halottakat
megszámlálni még nintsen időnk. A'
foglyok közt van Gen. O r d o n e z 's az
ő Stábja Kommandánsa P r i m o - d e - R i -
v e r a . Ajánlom Excellentiádnak 's egész
Amérikának, az ő megbizonyított vitéz
magokviseleteikért, Don Gonzales B a l -
c a r c e , Don Las H e r a s , Don R u d e -
f i n d o A l v a r a d o , és Don H i l a r i o n
Q u i n t a n a vezér - tisztjeinket, minden
egyéb tisztjeinkel és közembereinkel egye-
temben. Közzülünk kevesen estek - el:
hanem még nem jött-el az ideje, hogy
minden környülállásokrol tudósítást te-
hessünk. Isten tartsa-meg Excellentiá-
dat sok esztendőig. —“

„*Don Jose de San Martin.*”

Még egy tudósítás, ugyan azon na-
pon, ugyan azon vezértől, és ugyan azon

hadi szállásról: — „Excellentziás Ur! Az ellenséges armáda nintsen többé; a' kik meg nem ölettettek elfogattattak; 160 tisztek estek fogságra minden Generálisaikkal egyetemben, kivévén az egy Osoriót, de reménljük, hogy ő is még ma kézre kerül. Mártzius' 19-dikén történt esetünk uzsórával megfordult. Egy szóval: Chiliben egy ellenség sints többé. Isten tartsa - meg Excellentziádat. —“

„*Don Jose de San Martin.*”

Az itt következő tudósítását már ismét a' fő városból tette *San Martin*, Pueyredonhoz, 's jóval későbbre:

„Excellentziás Ur! Azon sok rendbéli tudósításokhoz való toldalékul, melyeket a' Maipói térségen Aprilis' 5-dikén történt tsatának kimeneteléről küldöttem, szerentsém van már most a' tsapatoktól hozzám beérkezett környülál-lásos előadásokat is elküldeni, 's ezekhez átaljában oda tenni, hogy az ellenség' vesztese már most 2500 embereknél többre telik, kik között 170 tisztek találatnak. Az ellenség a' maganagy tartalékmagazinumait, ágyuit, bagázsiját, 's hadi kassáját, Talca mellett hagyta, 's meggyőződve vagyok affelől, hogy minden kezünkre kerül, még azon ágyuk is, melyeket Mártz. 19-dikén töllük elvett vala. Költ a' Santiagói fő hadi szálláson, April. 8-dikán. Isten tartsa - meg Excellantziádat. —

„*Don Jose de San Martin.*”

Valami magános tudósító így irt a' Chili Országlószéke' fő Directorához, ugyan tsak ezen tsatázó mezőről 's ütközetről: — „A' dolognak vége van; az ellenség nints' többé; 's újabb tudósításaink után hiszem, hogy Osoriót, ma vagy holnap be fogják hozni; 800 foglyok ma útnak indultak a' fő város felé; hónap 600-zan fognak útnak indittatni. Ezek

derék termetű emberek, kivált a' Chilótok (a' Chiloe szigetbéliek).“

* * *

Mitsoda részvétellel tekintsék Angliában a' két egymással ellenkező emberek ezen Amerikai történeteket, megtettzik a' Ministeri Kurirnak, 's a' Ministerekkel ellenkező rész' újságának a' Morning Chronicle-nek, itt következő szavaikból: —

A' Kurir: — „Mi, ugy mond, nem erőssítjük azt, hogy a' Rebelliseknek valami nyeresége ne' lett volna: hanem, minthogy az ő Románoságokat már régi tapasztalásokból ismerjük, megengedődhetik nekünk, hogy némünémü kétségeskedéssel olvassuk az ő tudósításaikat. Azonban tsakugyan közöljük mi ezeket is olvasóinkal, hogy gyakorolhassák ezek által is a' magok itélésbéli tehetségeiket; 's hogy a' dolgot annál inkább megérthessék, emlékezetjek' segítésére a' következő jegyzéseket is ide teszszük: — Peru' Vice-Királya még ezen esztendőnek elején útnak indította vala Cenerális Osoriót 4000 emberekkel a' tengeren, hogy Chilibe kiszállván, az insurgenseket onnét elkergesse. Ezen expeditzió, némely tudósítások szerint Valparaisóhoz, más bizonyosabbak szerint pedig nem messze Conceptionhoz kiszállván, a' seregnek előrevaló nyomulása-közben külömbkülömb apró öszszetsapások történtek, de valóságos tsatára egész Mártz. 19-dikéig nem került a' dolog, a' midőn Gen. Osorió, Talcánál a' Maule mellett, az insurgens armádának azon részét, melyet O Higgins vezérlett, tökéletesen megverte. A' megveretett sereg Chili fő városához Santiagóhoz vonta vissza magát, a' hol San Martin a' maga fő hadi szállását megállapította. Mitsoda resultatumai lettek az insurgensek' ezen elvesztett tsatájának már elő-

adtuk más izben. Osorió azonközben folytatta az insurgensek' kergetését Santiago felé: — de a' kik a' San Martin seregét magokhoz tsatolván, a' Maipói térségre az Osoró' seregeinek elejébe jöttek, 's itt történt végre az a' tsata, mellyet az insurgensek oly nagy örvendezéssel irnak-le, mint valamely nagy tsatának megnyerését. A' mi bennünket illet, mi engedelmet kérünk arra, hogy függeszthessük-fel erről való ítélet-tételünket addig, míg a' Király' részén lévőknek tudósításaikat is megolvashatjuk, melly mellett mindazonáltal éppen nem akarjuk mi tagadni azt, hogy a' Rebelliseknek sokkal nagyobb ereje a' maga ellenségét vissza nyomhatta. Az a' környülállás mindazonáltal, hogy Generális Osorió, La-Conceptiontól Talcaig minden akadályoztatás nélkül előnyomulhatott, azt mutatja, hogy ezen vidéknek lakosai az insurgensek' fő hatalma' nagyravágyó kevélységének tsak szenvedő szemlélőji légyenek. “

A' Morning Chronicle: — „Minekutánna Királyi Generális Osorió mind azekkel a' seregekkel, mellyeket Peru Vice-Királya néki vezérlése alá adhatott, a' Conception öblibe Talcahuánához kiszállott volna: ott ő seregeit megmustrálván a' táborozáshoz Mártz. 1-ső napján hozzá fogott. Azon csoportoknak gyengesége által, mellyeket insurgens vezér San Martin néki elejébe állított, tsalogattatván 's megsalattatván, onnét oly hetykén 's oly sebesen előre kezdett nyomulni, hogy tizenkét napok alatt, a' maga szállásának helyétől 80 Spanyol mértföldnyire, a' Maule vizéhez érkezett, 's ezen vizen is hasonló bizakodással által jöven, ennek partján, Talca városánál, jó erős helyen, megszállott. San Martin azonközben a' maga elintézett hátrálását 8000 emberekkel folytatta, oly célzással, hogy ellenségét a' térségre tsalhassa, 's ehez-

képpest tsak oly csoportokra osztott Gerillásokat küldözött az ellenség' elejébe, mellyek elégségesek valának arra, hogy néki munkát adjanak, az ő kevélységét ingereljék, 's arra vegyék, hogy a' hegyektől 's hadi plánumának fundamentumos pontjától, melly tsak a' Talcahuánai erősség lehetett, eltávozzék. San Martin tehát, célja' elérhetése végett, San Fernandóhoz rendelte fő hadi szállását, Talca városától 10 mértföld távolságra, melly az ellenségnek birtokában vala. Generális Osorióban naponként nevedvén a' magába és seregeibe való bizakodás, 's annak meggondolása, hogy ily nagy darab földet minden ellentállásra való találás nélkül jöhetett által, az ő kevélységét 's örömét naponként nevelvén, végezetre oly bátornak érezte lenni magát, hogy tanyájából felkerekedni 's még jobban is előnyomulni mérészlett. Mártzius' 19-dikén a' Patrioták' lineájához jutott, melly a' Chimbarongói térségen volt. Ezek őtet az ütközettel megkinálták: de azt Osorio el nem fogadta, hanem visszavonta magát Talcahoz, előbbeni állásába. Ezen hátrálásában hathatósan sarkaltatott az O-Higgins, Balcarce, és Brayer Osztályaik által (ez a' Brayer az a' volt Frantzia Generális, kit a' Király második versbéli visszaterése után, árulásért, *per contumaciam*, halálra ítélték). Itt 600 emberebre telt a' Királyi seregek vesztese, 's még többre is telt volna, ha a' Patrioták' lovassága sántokra nem talált 's ezek által meg nem gátoltatott volna. Így történt, hogy a' nevezett insurgens osztályok az ezen tsatára következett éjjelre az ellenség' sántzai mellett telepedvén-le, 's az ellenség azon éjjel (19-dikben) 10 órakor, a' setéttség' segedelmével reájok kiütvén, oly szerentés volt, hogy a' Patrióta osztályokat, bár mi hathatósan védelmezték is magokat, elszéllesztette. Ezen éj-

jeli verekedésben oly nagy volt a zürzavar, hogy Osorió, ámbár megtartotta is a' tsatázó mezőt, még is nagyon sokat vesztett, 's reggel felé, mikor az idő világosodni kezdett, sok csoportjait egymás ellen tsatázva találta. Itt Gen. O - Higgins a' karján sebet kapván, magát Santiagohoz vissza vonta: San Martin pedig, mihelyest előlálló csoportjainak véletlenül történt megtámadtatások felől tudósított, azonnal nagy sietséggel legjobb seregeit öszseregültötte, futó seregei elejébe ment, 's ezeket is öszszeszedvén, egész erejét a' Maipói nagy térségre vitte vissza, a' melly hét órányira terjed Santiagótól, oly reménség által tápláltatván, hogy Osoriót a' kevélység arra fogná venni, hogy vaktába előre nyomúljon 's önként keleptzebe mennyen. Mind ezek Mártz. 22 - dik és 24 - dik napjai között történtek. Ezen szempillantattól fogva Osorió egész Chilit a' maga batalmában lenni gondolván, annyival sebesebben és nagyobb bizakodással nyomúlt előre, hogy néki San Martin csak gyengén és apró csoportokkal állott ellent, szántszándékkal. Aprilis' 4 - dikén azon halmokat, mellyek a' Maipói térséget határozzák, elfoglalván az Osorió seregei, azon, közel 6000 emberekből álló lineát formáltak, 's a' tsatázó lineának segítésére 20 ágyut állítottak - ki. Azonközben oly mozgásokat tévén az ellenség, mellyek nyilván mutatták, hogy nem akar megütközni, meghatározta San Martin, hogy ő fogja a' megtámadást tenni. Aprilis' 5 - dikén délutánni egy órakor, kezében zászlót tartván, a' maga seregeinek sorai mellett, az ellenség' ágyugolyobisaira semmit nem ügyelvén le 's fel lovagolni, 's vitézeit biztatni szemlélték ezen vitéz Generálist. Az után hosszú soraiból négy szegletű tsapatokat formálván, ezeket az ellenség' elejébe vitte, 's 150 olnyi távolságra megál-

litván, itt egész tsatázó erejét kiterjesztette, 's apró fegyverekkel tétetett három versbéli lövés után, bajonéttal fogott a' munkához. Az ellenség pallisadák megett és sántzokkal keményen körül vétetett helyen feküdt, 's szörnyű kártátstüze által vissza nyomta egymásután két versben a' San Martin' lovasságát. A' tisztek' bátorsága 's okossága azonközben azt nem soká ismét megfordítván a' tűzbe vissza vitte. Már most semmi ellent nem állhatott az ő lovassága' tüzeiségének; 's őtet a' gyalogság is hasonló vitézséggel segítvén, a' Spanyolok úgy megzavarodtak, hogy többé egy Kompaniájok se' állhatott-meg a' helyén. A' Historiákban nem mutathatnak a' történetek' Kronikáji ennél tökéletesebb és véghatározásubb győzedelmet. Mikor San Martin meghallotta volt, hogy Peru' Vice-Királya ő ellene sereget akar küldeni, ekképpen szollott: *Nem fog abból egy ember is vissza menni, hogy a' Vice-Királynak megvigye, hogy mi lett az ő expeditziójából.* — San Martin telyesen megtartotta ígétét, 's 16 napok alatt ezen nagy tartományoknak, Buenos-Ayresnek, Chilinek, Perunak, és Quitónak sorsa, örökre meghatározatott, 's ezek mellett Mexikó' jövődöbéli megszabadittatásának fundamentuma is megvetetett. “

Azt beszéltek, hogy Generális Belgranónak segítségére, ki a' Peru ellen dolgozó seregeket vezérli, nagyobb erőt iparkodik lehető sietséggel küldeni a' Buenos - Ayresi Országlószék.

A' mi a' Veneczuelai dolgokat illeti, a' Morilló és Bolívar seregei között Május' 2 - dikán ismét verekedések történtek, 's némelly tudósítások szerint Morilló ismét sebet kapott. Bolívar a' Pacz vezérlése alatt állott seregeket magához tsatolta. A' Baltimorei levelek' tartása szerint a' Veneczuelai insurgensek' hatalma mastanában az Oronó-

cio vizére, Ó-Guyanára, Angostura városára, és Varinasra terjed-ki, melly nagyon gazdag tartomány.

S v é t z i a.

A' Svétziai Rendek azt a' jóvalást terjesztvén a' Király elejébe, hogy azon esetben, ha betegség által az országglási munkában megtalálna gátoltatni, Princz Oskár az Országglást egész Királyi hatalommal folytassa, ezt a' Király helybehagyta's megerősítette.

B é t s.

Az Alsó Austriai Országglószék kiadá a' mult Kedden, Julius' 28-dikán azon Rendelését, melly által azon Sorsvonásoknak módjai meghatározatnak, mellyek a' Státus' interest-hozó, régibb Obligátziójinak a' magok eredeti állapotjokra lejendő visszatétetődésére nézve elintéztettek. Ezen Rendelés, következő *Circularre* által hirdettetett-ki: —“

„Az ezen esztendőben Mártz. 21-dikén költ Felséges Pátens szerént a' Sorsvonásra meghatározatott Obligátzióknak Cathegoriáji, az ugyan ezen esztendőben Május' 5-dikén költ *Circularre* által kihirdettettek vala, oly hozzátétellel, hogy a' Sorsvonást 's az Obligátziók' Általiratását illető elintézések, éppen az első vonás előtt ki fognak hirdettetni.

„Ezen bizonyossátételhez képpent az Udvari F. Camarának ezen esztendőben Jul. 27-dikén kiadott határozásával meg egygyezőleg a' feljebb említett *Circularre* való tekintéssel kihirdettetik, hogy a' folyó esztendőre meghatározatott vonások, Augustus, September, Oktober, November, és December' 1-ső napjaikon véghez mennek, 's erre nézve a' következő munkálódási módok határozattak meg, úgy, hogy a' Mártzius' 21-dikén költ Pátens által kihirdettetett jövőendőli minden vonások alkalmatosságával megtartassanak.

1. §. A' vonások az Alsó Austriai Rendek' gyülésének szalájában, mint Biztosnak, az Udvari Közönséges Kamarától egy Cs. K. Udvari Tanácsosnak, 's az Austriai Nemzeti Bankónak Igazgatásá' egygyik tagjának jelenlétekben, mennek véghez.

2. §. Minthogy a' Státusnak a' Sorsvonásra való minden adósságai, mint az ezen célra különösen kinyomtatott laistrom mutatja, 488 Seriesekre osztatott-fel: chezképpent ezen Seriesek között, mellyek az első vonás előtt szerentsekerékbe tétetnek 's abba bezárva tartatnak, minden vonáskor egy, vagy a' Mártz. 21-dikén költ Pátens' 9-dik cikkelyében érdeklét esetben, kettő is kihuszatattik.

3. §. Azon Obligátziók, mellyek a' mindenik vonáskor kijövő Seriesbe tartoznak, számjoknak egygyenként való laistromja által, a' vonás után azonnal kihirdettetnek. Az Obligátzióknak tulajdonosaik, a' magok Obligátziójinak ne meiken kívül a' számokra, mellyekkel azok megjegyelve vagynak 's a' feljebb említett laistromban feljegyeztetve lévő minden egyéb esmertető jegyekre figyelmezni köteleztetnek. Hogy azon számok, mellyek szerént az Obligátziók Seriesekre osztattak, mindenkor nyilvánóságosok legyenek, az Általirások' alkalmatosságával, mellyek a' kivonásközben mennek véghez, az új Obligátzióra, az új számon kívül, annak régi eredeti száma is mindenkor feliratik, még pedig különösen, egy kereszt lineába, az új szám alá. (*A' többi következik*).

*

*

Henrika Cs. Fő Hertzegaszszony, a' Károly ő Cs. Fő Hertzegsége kedves Hitvесе, lebetegedvén, Jul. 29-dikén estvéli 10 órakor egy Fő Hertzegét szült szerentsésen, 's mind ez mind maga oly jól vagynak, mint tsak az ilyen állapotban lenni lehet.

Hazai Dolgok és egyéb Toldalékok.

Nem - politikai Dolgok.

Bétsnek két utzáin, mellyeknek neveik Krugerstrasse és Walfischgasse, a' lefolyt Julius' 8-dik napjától fogva, gőz-lángal világositják a' lámpásokat, 's úgy itélnek közönségesen, hogy ezen világosítás mind erősebb, mind fényesebb, mind pedig tisztább is, mint eddig az olajlángal való világosítás volt. E' még most csak arra való próba, hogy Bétsnek környulállásaival 's a' köz bátorsággal megegyezőleg miként lehessen a' lángvívó tsőket a' városnak minden utzáira kiterjeszteni, melly kérdésnek további meghatároztatásától függ már most az egésznek munkába lejendő vétette-tése.

Az Európából Amerika, 's onnét visszafelé evező hajósok még meg nem szüntek emlegetni azon nagy jéghegyeket, mellyeket ők még most is látnak a' tengerben hömpölygeni. Eddig a' szélességnek csak 40-dik grádusáig láttak ilye-

neket; de nem régen a' 26-dik grádusnál is láttak. A' Bahama-szigeteket is meglátogatta egy ilyen rettentő jégmező. Nagyon megijedtek tőle a' lakosok.

Az a' Kapitány Kotzebue is, ki a' Rurik nevű hajóval 1815-ben hagyván Cronstadot oda, evezését az Amérikához képpent nyugotra fekvő tengerekre vevén, ott északra a' lehetőségig fel-evezvén, és az azóta lefolyt esztendőket szüntelen való vizsgálódásokban töltvén el, az idén onnét szerentsésen visszaérkezett, talált egy oly nagy jég-szigetre, hogy melléje kikötvén kiszállottak reá. De ez nem csak szörnyű nagyságára, hanem arra nézve is nevezetes, hogy egy részét termékeny föld fedvén, élők 's egyéb plánták találtak rajta. A' Mammoth nevű tsuda nagyságú állatnak is sok, még rodhatásban lévő, 's szörnyű szagos részeit találtak rajta. Egy nagy fogát 's némelly részeit elhozták mint ritkaságokat magokkal.

Száz forint huszas pénzért, adtak Váltó czédulában: —

Jul. 28-dikán 238 $\frac{3}{4}$ — 29-dikén 235 $\frac{7}{8}$ — 30-dikán 235 $\frac{5}{8}$ — forintot.

Keszthelyi Georgiconban meg-üresültt két rendbeli Gazdasági Stipendiumokról való Hirdetmény.

A' Keszthelyi Georgiconnak, Elöl-járói által ezennel köz hirül adatik hogy most folyó oskola Esztendő végével ismét Két Rendbeli Stipendiumok fognak meg-üresülni olyan Ifjak Számára, a' kik a' Mezei Tudományoknak, mind theoretica, mind pedig practica részét meg-tanúlni óhajtyák.

A' kik egy ilyen Stipendiumot elnyerni kívénnek, azokva nézve, minden Születés, Nemzet, és Vallásbéli tekintet nélkül megkivántatik, hogy nem csak ép, és

egészséges testi Alkotással birjanak, és jó magok viséletűek is legyenek, hanem a' Deák, Magyar, és Német Nyelveken jól beszélleni, és írni tudjanak, és leg-alább a' Gymnasiumbéli Oskolákat ditséretesen el-végezték: különös tekintet leszen mindazonáltal azokra, kik a' philosophicus Cursust kitanulták, mert ezeknek nem leszen szükséges, hogy az Institutumban a' Púra, és Applicata Mathesist, Természet Historiát, és a' Physicát halgassák; ellenben ezen nevezett Tárgyaknak tanú-

lása azoktól meg-fog kívántatni, kik tsak a' Gymnasiumbéli Classisokat végezték. Egyéberánt valamint a' tanultt Oskolákról, ugy a' tett Elömenetelekről, és jó erköltsü Viseletekről való Oskolai Bizony-ság Leveleiket, vagy tulajdon maga eredetében, vagy hiteles Mássában, ezen Gazdaságbéli Stipendiumokat el-nyerni Kivánók, folyó Esztendői October Hónapnak első Napjáig beküldjék, a' vagy pedig magokat a' Grófi törvényes és Gazdaságbéli Directionál Személylesen jelentsék.

Az Oskolai Cursus November Hónap első Napján kezdődik, a' Stipendiumok pedig Szabad lakás, fűtés, gyertya, és a' szükséges író, és rajzoló szerek mellett 1-ső Esztendőben 270 Forintokra a', 2-dik Esztendőben 300 Forintokra, 3-ika' Esztendőben 350 Forintokra V. L. vagnak határozatva.

A' Tanulásbéli Tárgyak, azokra névve, a' kik tsak a' Gymnasiumbéli Tudományokat tanúlták, mintegy az előre készítő Esztendőben ezek, úgymint: 1-ször a' pura Mathesis, 2-ször a' Physica, 3-ször a' Gazdaságbéli Természeti Historia; azokra nézve pedig, a' kik már a' philosophica Tudományokat halgatták, az 1-ső Esztendőben először az Oeconomia, avagy a' Gazdaság' Tudomány, másodszor a' Chémia, és Gazdaságbéli Technologia, harmadszor a' fellyebb való applicata Arithmetica, e' mellett a' Cameralis Számadásba való bevezetés, Kettős Számadás, és az itteni Méltóságos Uraság Uradalmaiban bevett Számadás módja. A' 2-dik Esztendőben, először a' Jóságok Kormányozásáról való Oktatás különös Instructio szerint, 's a' Gazdaságot illető Felséges Rendeléseknek esmérere, másodszor Architectura, harmadszor a' Barmok' orvoslása.

A' Theoretico-Practicus Cursusnak végezetével, a' Stipendiatusok bővebb praxis végett, mint Accedensek az Uradalmi Gazdaságbéli Tisztségek mellé fognak ki-

tétetni, és a' mellett ezen utolsó Esztendőben a' Fő Próba-tételeket le-fogják tenni, és azután megbizonyított tehetségekhez és előmenetekhez képest Gazdaságbéli Diplomával meg-tiszteltetnek, és Szolgálatot is nyernek.

Egyszer'smind valamint eddig, úgy ezután-is mind azoknak, kik vagymagok, vagy Szüleik, Attyokfiai, avagy más Jöltévői Költségeiken a' Gazdaságbéli Tudományokat tanulni óhajtyák, a' Georgiconba, és az azzal egybe kaptsoltt Tanuló Intézetekbe való bé-járás, minden Fizetés nélkül meg-engedtetik, melly itt annyival-is inkább említetik, mivel Fels. Császári Királyi Fejedelmünk egy a' Fels. Magyar Helytartó Tanátshoz 's a' Fels. Magyar Kamarához botsájtott Kegyelmes Rendelésében azt méltóztatott kegyelmesen megparantsolni, hogy a' Kamarabéli, és politico-Fundationalis Jóságok Administratiojára Ügyelő Hivataloknak Kiosztásában azokra különös tekintet legyen, kik a' Gazdaságbéli Tudományoknak Cursussát a' Keszthelyi Georgiconban el-végezván, arról ditséretes Bizony-ság Levelet is mutathatnak.

A' Gazdaságnak practica Gyakorlására nézve az Institutumnak azon ki-terjedése vagon, hogy a' Szántó Földeknek már több Esztendőktől fogva bé-hozott változó Mívelése mellett, még parlagló Gazdaság-is (Koppelwirthschaft) állittatott fel, 's a' nevezetesebb és használhatóbb különös Földmívelő Szersz'amok megjobbitva használtatnak, és ezen gazdaságban most nagyában való próbatételekre-is alkalmatosság nyújtatik a' Keszthelyi uradalomban. A' Gazdaságbéli plánták szembe tünő esmeretének elő-segállítására az erdei fás kerteken kívül, mellyek honnyi és Külföldi fákkal, és Csemetékkel bé-vannak ültetve, még a' Gabona, és Takarmánybéli, úgy egyéb gazdaságbéli plánták számára-is Fűvész kertek, és a' teendő

próbatatokra néhány Szántó földek-is vagynak el-rendelve. Hogy pedig a' Külső Gazdaságbéli Practicánsok fel-tett céljokat annál inkább elérhessék, és a' Szüléik, Attyokfiai, és egyéb Jóltevőik, kik őket ide küldik e' részben annál-is inkább megnyugtattassanak, az Institutumba azon Rendtartás hozattatott-bé, hogy a' Practicánsok köteleztetnek magokat naponként némelly bizonyos meghatározott Órákban a' Gazdaság körül elől forduló Cancellariabéli Tárgyakban gyakorolni, egyéb Órákban pedig Gazdaságbéli Praxis végett a' Stipendiatusok mellé fel-osztatnak. E' mellett azon Külső Practicánsok, kik magokat jó tanulások, és practica Gyakorlások, mind pedig jó erköltsők által megkülömböztetik, ditséretes ígyekezetekben Xeniumok által-is buzdittatnak. Egyéberánt a' Külső Tanulók a' fellyebb meg-rendeltt két vagy három esztendőbéli cursusva nem köteleztetnek, hanem

szabadságokban áll, nemcsak az Institutumban elő adni, és esztendőnként el-végeztetni szokott Tudományokból azokat választani, mellyeket ők a' már meg-szerzett Tudományokhoz, és más Környülállásaikhoz képest leg-alkalmatossabbaknak lenni itélnek, sőt ha bővebb praxisra kedvek vagon, a' Keszthelyi Uradalmi Tisztség-nél mint Accedensek nagygyában-is practizálhatnak.

Végtére, mint hogy a' Georgiconnal egy Lyceum-is öszve kaptsolva vagon, mellyben a' philosophiabéli Oskolákban elől adattni szokott Tárgyak tanittatnak, azoknak, kik a' Georgiconban tanulnak egyszer'smind az a' hasznokis vagon, hogy a' Gazdaságbéli Theoretico-practica Tudományokon kívül, a' philosophicus Cursust-is el-végezhetik. Költ Keszthelyen Méltóságos Gróf Festetics György Úr Eö Excellentiaja Directionalis Cancelláriájából Julius 6-ikán 1818.

Keszthelyi Georgiconban megüresült Pristaldeumi Stipendiumról való Hirdetmény.

A' Georgikonnak Elöljárói ezennel köz-kirül adják, hogy az Institutummal egybe kaptsolt Pristaldeumba, avagy azon Intézetbe, mellyben jövendőbéli Fiscalisok készitetnek, jövő Oskolai Esztendőnek kezdetével ismét egy Stipendium megüresül. A' Cursus két esztendeig tart, 's a' Stipendium Szabad szállás mellett az 1-ső Esztben 350 fra. a' 2-ban pedig 400 fra. V. L. határozottatott meg.

Azoktól, kik ezen említett Stipendium el-nyerésére vágyódnak, megkivántatik, hogy jó erköltsők mellett a' törvénybéli Oskolai Cursust el-végezték, 's arról hiteles Oskolai bizonyság levelet-is elő mutassanak; egyéberánt pedig, hogy a' Deák, Magyar, és Német nyelvek töké-

letes beszéllése, és írása mellett ép, és egészséges testi alkotmányal bírjanak.

A' mi a' Tudományoknak nemeitilleti, ők az 1-ső Esztben a' törvényes tárgyak repetitioja mellett az Urodalombéli Fiscalis mellett leendő hivatalbéli praxissal, és a' törvényes Tárgyak halgatásával a' Georgiconban való gazdaságbélit-is öszve kaptsolni fogják. Utasittást vesznek továbbá az Uradalmi, és Jurisdictionalis Instructionión kívül a' Fiscalisok', és Pristaldusok' számára ki dolgozott rendcartásban, és Curialis Decisiokban, 2-ik Esztben pedig rigorosum Exament tesznek; mellykülömbbféle tárgyakban, talentumokat, és előmeneteleket próbatétel által meg-bizonyítván, és Diplomát kapván, tehetségek, és viseletekhez képest várható elő-

menetellel eleinten mint valóságos Pristáldusok az Urodalmi Fiscalisok mellé segítségül állandó fizetéssel hífnak tétetni, és azután a' környülállásokhoz, és tehetségeikhez képest Pestre küldetnek, hogy ott a' Prókátori Censurát le tehessék.

Azok tehát, kik ezen Pristáldusi Stipendiumból részt venni kívánnak, magokat jövő September hónap utóljáig, mint hogy a' Pristaldalis Cursus mindenkor 1-ő 9-ben kezdődik, a' Mságos Uraság Urodalmainak Fő Kormányzékénél Keszthelyen vagy személlyessen, vagy pedig írásban jelentsék, és a' fenn említett Oskolai bizonyosság leveleiket elő terjeszszék.

Egyszer'smind valamint eddig, ugy ezután is, a' kik ezen Intézetet tulajdon vagy más költségein használni akarják; az abba való járás ingyen meg engedetik, és magokat a' Fiscalátusnál a' Jurisdictionalis praxisokban gyakorolhattyak, 's tett Elömenetekhez 's az Examenekben mutatott iparkodássokhoz képest 90- vagy egész 150 forintokig való Xeniumot is nyerhetnek. Költt Keszthelyen Julius 6-án. 1818.

H í r d e t é s

az Erdélyi Kir. Thesaurariatustól.

Ő Cs. Kir. Apóstoli Felsége méltóztatott kegyelmesen meghatározni, hogy az Erdélyi N. Fejedelemségben az alább megnevezendő Kamarális és Fiscalis jószágok kiadódjanak (conferaltassanak) úgy mint:

Alsó Fejér Vármegyében: A. Krakko, Tibor, Királypataka, Magyar 's Boros Botsárdban lévő Fiscalis részek; és a' Szent Benedeki, 's Magyar Igeni Fiscalis Részjóságok.

Belső Szolnok Vármegyében: Somkut nevű Kamarális Helység, és Böerfalva, Hollomező, Alsó Szölts, Tökés, 's Disznopatak nevezetű Részjóságok.

Boboka Vármegyében: A' Kötkei, és Mikolai Részjóságok.

Fogaras Földin: az Alsó Kománni Fiscalis Részjóság.

Thorda Vármegyében: az Oláh Bólkényi Fiscalis Részjóság.

Küküllő Vármegyében: az egész Potstelki Kamarális Helység, a' Martontelki Részjósággal együtt.

Kolos Vármegyében: A' Kötelen-di, Felső - Zsuki, Nemes, vagy Oláh Zsuki, 's Felső Szováthi Fiscalis Részjóságok.

Hunyad Vármegyében: A' N. Rápolti, Illyei, Szatsali, Rea-Csopei, 's Szentpéterfalvi, Fiscalis Részjóságok.

Kraszna Vármegyében: a' Borzási Fiscalis Részjóság.

Udvarhely Székben: A' Parajdi Fiscalis apró Fundusok.

A' kérők, 's kedvellők kérésseket N. Szebenben az Erdélyi K. Thesaurariatusnál beadhatják.

A' kiadásra vagy collatoria megnevezett Helységek, vagy Részjóságok álló részeit külön külön, úgy a' Conditioikat is, mellyek mellett adódnak, meglehet látni N. Szebenben, a' Kir. Thesaurariatusnál, a' szerént a' mint a' munkába lévő Conscriptioik, és aestimatioik részenként elkészülnek, 's beadódnak.

Tudományos Dolgok.

Bétsben az ifiabb Doll Antal Könyvárosnál, in der Bischofsgasse, dem grossen Federhof gegenüber, 's Magyarországon is minden könyvárosoknál, található ezen egészszen új munkát:

Ungerisches Staatsrecht

Szerzette *Gustermann Wilhelm Antal*, Cs. K. könyvczensor, 's a' Cs. K. Thérésianumban Törvényeket tanító Professor.

Első Kötet; nagy 8-tzad rétbén; kötetlen 5 for. befértzelve 5 for. 15 kr.

A' boldogúlt II-dik Leopold Cs. és

Király a' Bétsi újság által (Dec. 8 - dikán 1790 - ben) hirül adatta, hogy Bétsben kathedra fogna az Austriai Monarkhia Státustörvényének tanittatására felállítatni, melyre nézve azok, kik azért *concurrálni* akarnak, kézírásaikat nyujtsák be. A' Szerző a' Státus' Törvény' I - ső Részét 1793 - ban nyomtatásban kiadván, azon kérése mellé, hogy ezen tanítói széket adják néki, a' II - dik Rész is oda tette, melly a' Magyar Státustörvényt foglalja magában. A' Bétsi Universitas' helybehagyását mind két, a' második Rész pedig a' külső tudós újságok' helybehagyását is megnyerte. Minthogy pedig azolta a' politikai történetek a' dolgok' állapotját megváltoztatták 's a' Szerző más törvénytani széket kapott, ő arra határozta magát, hogy tsak a' Magyar Státustörvényt dolgozza újabban ki, 's azt a' tudós világnak, megítélés végett, elejébe terjeszse.

Már II - dik J ó s e f Császár kiszabta vala azt a' módot, melyhez magát annak, ki a' Magyar Státustörvény tanítására könyvet ír, mihez tartani kelljen magát. A' Szerző, ezen előttünk lévő, nem éppen katedrai tanítói czélra irt munkáját, ezen Felséges Utasítás lekével megegyezőleg, a' következő Systema szerént készítette. A' Magyar Státustörvény Ideáját, kutféjeit, a' segéd - tudományokat, 's annak culturáját magában foglaló bevezető beszédnek előrebotsátása után (§§. 1—19), hét Szakaszokban adja a' Szerző, ezen Tudományt elő, úgymint: az I - ben a' Magyar Státus' vidékeit, a' II - dikben a' Státus' lakosait, III - dikben a' Királyt 's annak atribútumait, IV - dikben a' Felség' jusait 's azoknak gyakorlását, V - dikben az abból folyó Országlási alkotmányt, *Constitútziót*, VI - dikben a' Státus' organizáltatását, 's a' VII - dikben végre, Magyaországának külső Státustörvényét.

Minthogy a' Szerző a' maga nyomtatásban kiadott munkái által: *Versuch eines Oesterreichischen Staatsrechts, Privatrechts - Praxis, Oesterreichisches Kirchenrecht, a' Filangieri della legislazione Scienciajának* fordítása, *Preussens Geschichte*, kiváltképpen pedig, *Abbildung der Verfassung des Königreichs Ungarn*, a' tudós közönség' helybehagyását megnyerte, remélhetni, hogy az előitélettől szabad Olvasók ezen munkáját is kedvesen fogják fogadni.

Továbbá találatnak ugyan ott ezen című könyvek: —

Die Ausbildung der Verfassung des Königreichs Ungern;

Gustermann Wilhelm Antal Cs. Kir. könyvczensor által, 2 Kötet, nagy 8 - tzad rétbén, Bétsben 1811. 8 for. — Ezt a' Szerző az Ország' Historiájából és törvényeiből készítette.

Monumenta Ungria.
Kiadta Engel Kresztel János, nagy 8 - tzad rétbén, ugyanott, 1809 - ben, 5 forint.

Geschichte des Freystaats Ragusa,
a' környékkel és két pénz - rajzolatokkal.
Készítette Engel Kr. János, nagy 8 - ad rétbén, ugyanott, 1807. 4 for.

Kleine Geographie des Königreichs Ungern,

Legbizonyosabb kútfőkből öszszeszedte Link Tódor, nagy 8 - ad rétbén, ugyanott, 1 for. 30 kr.

Kleine Geographie des Großfürstenthums Siebenbürgen,

Legbizonyosabb kútfőkből öszszeszedve, ugyanott, nagy 8 - ad rétbén 1817. 1 for. 30 kr.

Reisebemerkingen über Ungern und Galizien.

Készítette Bredetzky Sámuel, Lembergi Superintendens, ugyanott, két rézre metzett képpel, 1809. 6 for.